

Примабалерини в Стара Загора по случай годишнината от създаването на „Нестинарка“

Сряда, 30 Ноември 2022

На 30 ноември, от 18.00 часа, в Залата на Регионалната библиотека „Захарий Княжески“, в рамките на Фестивала на оперното и балетното изкуство, ще бъде представена уникална ретроспекция в историята на най-значимата творба в българското танцово изкуство „Нестинарка“ от Марин Големинов. Специално за случая ще се прожектират кадри от Златния фонд на БНТ. В тях са включени, освен фрагменти от различни постановки и свидетелства на Марин Големинов, Асен Найденов, Маргарита Арнаудова, както и на първата изпълнителка в ролята на Демна – Нина Кираджиева.

Танцовата драма „Нестинарка“ е не само емблема в творчеството на нейния автор, а и на българското танцово изкуство. За написването ѝ композиторият се подготвя дълго. През 1938 г. след продължително търсене на либрето, Големинов се спира на разказа „Нестинарка“ на Константин Петканов, поместен в сборника „Омайно биле“. За този момент композиторият споделя: „Когато прочетох разказа, нещо стихийно и неудържимо бликна у мен. Тогава започнах да скицирам сцените, идеята добиваше яснота и внушителност, а драматургичната наситеност – онова напрежение, което така властно и неудържимо ще се разрази в буйните ритми и трагичните акценти на действието.“

Идеята да въплоти образа на главната героиня Демна в една чисто българска по характер музика го обсебва. Сам разпределя разказа на отделни сцени. Още преди това композиторият е набелязал изразните средства, проучил е и българския музикален фолклор. Вече е излязъл и първия му голям научен труд „Към извора на българското звукотворчество“. Започва да пише творбата в периода, когато е в Мюнхен.

Работата върви много добре до момента, когато авторът стига до нестинарските сцени. Той чувства неувереност да изрази обичая само по теоретичните трудове, с които се е запознал. Исква му се на живо

да види и да почувства нестинарството. След завръщането си в България Марин Големинов посещава странджанското село Българи – извор на нестинарството в България. В своята статия „Пътуване из нестинарския край” той описва преживяването си така: „Лицата на нестинарите са бледи, държането издава неспокойствие. Всички са в очакване. Изведнъж със звуците на гайдата излезе от конака една нестинарка, заситни по равния двор с вдигнати ръце и завика с див глас: Въх-въх. Това провикване има нещо много първобитно в себе си, животинско бих казал. То действа на нервите и разтърсва из Сцена от Нестинарка – 1942 г.основи душата на човека...На селския мегдан запалиха огъня. Всичко блесна в необичайна за селото светлина. Откъм конака се зададоха иконите на Св. Константин и Елена...Няколко души махнаха главните от огнения харман и се залюля бясно нестинарско хоро...Нестинарките взеха иконите, притиснаха ги до гърдите си и застъпяха боси в жарта.”

Пишейки „Нестинарка” Големинов запазва първичната тръпка на Сцена от Нестинарския ритъм, не се изкушава от палитрата на оркестъра, а оставя само шеметната мелодия и тревожния ритъм на тъпана. Около две години отнема на композитора да завърши произведението си, което нарича танцова драма. Тя е израз на неговите търсения на непреходното, на усвояването на националното и на извисяването му над фолклорното. Характеризира се с дълбок психологизъм и подчертано стихийни драматични моменти.

В началото на 1940 г. партитурата е готова. Големинов я предлага на Софийската опера. Тогава директор е Асен Найденов. Според него нито една българска опера не успява да се задържи дълго на сцената и той убеждава автора да изчака по-добри времена. Още на следващата година директор на операта става Петко Стайнов, който включва Действащи лица „Нестинарка” в репертоарните планове за 1941-1942 г. По време на подготовката за премиера възникват множество препятствия относно диригент, изпълнители и постановка. В художествения екип възникват разногласия, балетната трупа е стресната от сложността и необикновената задача, която им се поставя. Въпреки всичко на 4 януари 1942 г. на сцената на Софийската народна опера се осъществява премиерата на „Нестинарка” с хореограф Мария Димова, режисьор Хрисан Цанков, диригент Асен Найденов. Участват Нина Кираджиева като Демна, Лидия Диамандиева – Струна, Живко Бисеров – Найден, Лили Берон – Босилка и др.

Първото представление се превръща в културно събитие. И публика, и критика приемат с възторг новото художествено явление. Страниците на софийските вестници са залети с рецензии за постановката. Пишат не само музикални критици, но и писатели, журналисти и представители на културната общественост. Всички предричат на творбата дълъг живот. До края на сезон 1942-1943 г. „Нестинарка” е играна 30 пъти, нещо невероятно за българско сценично произведение по онова време. В някои от представленията в ролята на Демна е самата Мария Димова.

По материали от <http://art.blog.libvar.bg/>

На снимката е Първата постановка на "Нестинарка" в Стара Загора през 1967 г.